

ІНТЕГРАЦІЯ СТАНДАРТІВ ОХОРОНИ КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ УКРАЇНИ ДО СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Кравченко О. М.

Нагальність наукової праці пов'язана з необхідністю встановлення надійної охорони конфіденційної інформації (КІ) та комерційної таємниці (КТ) в Україні для можливої інтеграції до стандартів Європейського Союзу (ЄС).

Наукова робота зумовлена станом механізмів реалізації державної політики та законодавства України у сфері охорони КІ та КТ для успішної інтеграції до стандартів ЄС, пошуку напрямів удосконалення правових та інституційних механізмів охорони КІ та КТ, а також порівняння наявних нормативно-правових документів з метою удосконалення законодавчої бази України до стандартів ЄС. Сьогодні суттєвою прогалиною правового регулювання КТ залишається правова невизначеність змісту інформації, яка може вважатись у якості досліджуваного об'єкта права інтелектуальної власності.

До нормативно-правових заходів відносяться такі засоби охорони КІ та КТ України, які передбачають використання певного комплексу правових методів, наданих законом і підзаконними актами особам, які законно контролюють таку інформацію з обмеженим доступом. До них слід віднести розробку і прийняття локальних нормативних (корпоративних) актів: Перелік відомостей, які складають КІ або КТ, Положення про КТ, Інструкцію, яка зобов'язує співробітників підприємства дотримуватися режиму нерозголошення КІ або КТ, Угоду про нерозголошення КТ.

Встановлено, що в Україні необхідно прийняти Закон України «Про комерційну таємницю» на прикладі, який ми пропонували в наших попередніх працях, де чітко сформулювати визначення КТ та інші аспекти охорони. Визначено та охарактеризовано сучасні підходи до охорони та захисту КТ як окремого виду таємної інформації в Україні. Підкреслюється ключова роль КТ як своєрідного інституту ринкової економіки, яка полягає в забезпеченні економічної безпеки окремого об'єкта від різноманітних загроз і посягань, забезпечуючи його конкурентоспроможність. Щодо КІ, то вважаємо за доцільне в законодавчому визначенні конфіденційної інформації прибрати згадки про юридичну особу. Конфіденційна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватись у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

Ключові слова: конфіденційна інформація, комерційна таємниця, комерційна цінність, інформація, охорона, суб'єкт господарювання.

Кравченко О. М. Integration of the protection standards of confidential information and trade secret of Ukraine to the standards of the European Union

The relevance of scientific work is related to the need to establish reliable protection of confidential information (CI) and trade secret (TS) in Ukraine, for possible integration into the standards of the European Union (EU).

The scientific work is determined by the state of mechanisms for the implementation of state policy and legislation of Ukraine in the field of CI and TS protection for successful integration into EU standards. The search of ways to improve legal and institutional mechanisms for the protection of CI and TS, as well as a comparison of existing legal documents with the aim of improving the legislative framework of Ukraine to EU standards. Today, a significant gap in the legal regulation of TS remains the legal uncertainty of the content of information, which can be considered as a studied object of intellectual property law.

Regulatory and legal measures include such means of protection of CI and TS of Ukraine, which provide for the use of a certain set of legal methods provided by law and by-laws to persons who legally control such information with limited access. These should include the development and adoption of local regulatory (corporate) acts: List of information that makes up CI or TS, Regulations on TS, Instructions obliging company employees to comply with non-disclosure of CI or TS, Agreement on non-disclosure of TS.

It has been established that in Ukraine it is necessary to adopt the Law of Ukraine "On Trade Secret" based on the example we proposed in our previous works, where the definition of trade secret and other aspects of protection should be clearly formulated. Modern approaches to the protection and protection of trade secret, as a separate type of secret information in Ukraine, are defined and characterized. The key role of commercial secrecy as a kind of institution of the market economy is emphasized, which consists in ensuring the economic

© Кравченко О. М., 2022

security of a separate object from various threats and encroachments, ensuring its competitiveness. Regarding CI, we consider it expedient to remove references to a legal entity in the legislative definition of confidential information. Confidential information is information, access to which is limited to a natural person and which can be distributed in a certain manner at his will, in accordance with the conditions stipulated by him.

Key words: *confidential information, trade secret, commercial value, information, protection, business entity.*

Вступ. Проблематика щодо КТ, як своєрідного інституту ринкової економіки, полягає у забезпеченні економічної безпеки окремого суб'єкта господарювання від різноманітних загроз і посягань, забезпечуючи його конкурентоспроможність, що значною мірою впливає на загальну безпеку держави, її політичну і економічну незалежність та ін. Що, у свою чергу, потрібно для інтеграції стандартів охорони КІ та КТ в Україні, а саме до стандартів ЄС. Аналіз останніх сучасних досліджень і публікацій в Україні свідчить про потребу подальших наукових розвідок у даному напрямку.

Вважаємо за доцільне в законодавчому визначенні КІ прибрати згадки про юридичну особу. Потрібно зазначити, що різниця між КІ та КТ полягає в тому, що конфіденційна інформація – це інформація про фізичну особу, яка має цінність саме для фізичної особи, і тому в законодавчому визначенні конфіденційної інформації потрібно прибрати згадки про юридичну особу. А комерційна таємниця – це інформація, що має цінність саме для юридичних осіб, надає переваги на ринку над конкурентами (суб'єктами господарювання), впливає на прибуток підприємств, установ та організацій і тому потребує охорони й захисту.

Метою і основною ціллю наукової розвідки є науково-теоретичне обґрунтування і розробка практичних рекомендацій щодо можл. вої інтеграції стандартів охорони КІ та КТ України до стандартів ЄС.

Методологічною основою роботи є сукупність таких методів дослідження: логіко-семантичний – для удосконалення понятійно-категоріального апарату, зокрема, юридичних термінів: «конфіденційна інформація», «комерційна таємниця»; компаративного аналізу – для зіставлення концепцій щодо сутності та розвитку правової охорони КІ та КТ в Україні як інформаційно-правових, так і адміністративно-правових аспектів; формально-юридичний – для розкриття системи норм права України, а також аналізу законодавства Європейського Союзу (ЄС) та США, пов'язаного із правовою охороною КТ; порівняльно-право-

вий – для дослідження правових та організаційних засад охорони КТ суб'єктів господарювання в Україні, ЄС та США.

Виклад основного матеріалу дослідження. Погоджуємося з В. Колпаковим та Т. Коломоєм, що дослідження системності предмету й адміністративно-правової доктрини детермінували визнання відносин адміністративних зобов'язань і пов'язаного з ними принципу захисту законних очікувань як нового принципу адміністративного права. Вхідження адміністративного права у парадигму системності визначило, по-перше, подолання постмодерністської дезінтеграції і фрагментації структури предмету по-друге, еволюціонування: а) від права – супутника державного управління; б) через сервісне право; в) до права формування юридичних смислів у сфері взаємодії влади і громадянського суспільства. Під формуванням юридичних смислів у сфері взаємодії влади і громадянського суспільства ми розуміємо генерування нормативно вираженої мотивації у влади й громадянського суспільства перетворювати спрямовані до них знання у практичну правозастосовну діяльність. Таким чином, сучасне адміністративне право України, зазнавши на своєму шляху кардинальних змін і перетворень, постає у правовій системі правом формування юридичних смислів у сфері взаємодії влади та громадянського суспільства [1, с. 48].

Зазначимо, що парламент Німеччини у березні 2019 року прийняв закон, що стосується охорони комерційної таємниці, де реалізує Директиву ЄС 2016/943 Європейського парламенту в тому числі про охорону комерційної таємниці [2]. У Швеції є спеціальний закон – Закон про правову охорону торгових секретів. В більшості держав пострадянського простору є закон про комерційну таємницю, наприклад в Узбекистані був прийнятий закон про комерційну таємницю у 2014 році. Відсутній окремий закон про комерційну таємницю в Україні та Казахстані.

Нами був запропонований проєкт Закону України «Про комерційну таємницю», який відповідає сучасним загрозам КТ в тому числі у випадку АТО або при бойових діях, чи під час інших спеціальних операцій. У статті 15 нашого проєкту вказано, що дії щодо охорони комерційної таємниці при проведенні АТО або бойових діях, а також під час інших спеціальних операцій власник комерційної таємниці на власний розсуд, але в межах законодавства України вирішує, які дії потрібно проводити щодо охорони комерційної таємниці. Обов'язок у сприянні суб'єктам господарювання щодо

охорони комерційної таємниці при проведенні АТО або бойових діях, а також інших спеціальних операціях покладається на Службу безпеки України та інші правоохоронні органи України. У разі заподіяння суб'єкту господарювання збитків шляхом витоку інформації, що становить комерційну таємницю з органів, які уповноважені здійснювати певні дії, щодо охорони комерційної таємниці при проведенні АТО або бойових діях, а також інших спеціальних операціях збитки відшкодовуються винними органами [3, дод. А].

Далі проаналізуємо законодавчу базу України щодо КТ, яка існує наразі. У відповідності до ст. 21 Закону України «Про інформацію» інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація [4]. Конфіденційною вважається інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом [4].

У ст. 8 Закону України «Про доступ до публічної інформації» подано визначення таємної інформації як інформації, доступ до якої обмежується відповідно до ч. 2 ст. 6 цього закону, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству й державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську, розвідувальну таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю, в тому числі комерційну таємницю [5]. У ст. 7 Закону України «Про доступ до публічної інформації» вказано, що конфіденційна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов [5].

Визначення комерційної таємниці міститься в Цивільному кодексі України (ЦКУ) [6], а також у Господарському кодексі України (ГКУ) [7], але, на наш погляд, потребує удосконалення. У ст. 505 ЦКУ зазначено, що КТ є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових частин є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжи-

тих особою, яка законно контролює цю інформацію [7]. У ст. 162 ГКУ вказано, що суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володільць інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності [7].

Юридичні терміни на кшталт «володільць КТ» (ГКУ) [7], «особа» (ЦКУ) [6], на наш погляд, потрібно замінити на термін «власник КТ», як ми і запропонували в проєкті Закону України «Про комерційну таємницю» [3, дод. А].

У ст. 505 ЦКУ вживається термін «особа» але не зрозуміло, яку «особу» має на увазі законодавець, а саме: юридичну особу чи фізичну особу. На нашу думку, потрібно чітко зазначити в ст. 505 ЦКУ, що саме юридична особа й сформулювати його, наприклад, так: КТ є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових частин є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих юридичною особою, яка законно контролює цю інформацію.

У ст. 162 ГКУ зазначено, що суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володільць інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності [7]. Тут, окрім не зовсім коректного (на нашу думку) терміна «володільць КТ», (змінити на «власник КТ»), потрібно прибрати згадки про конфіденційність, адже конфіденційна інформація – це інформація про фізичну особу, а не юридичну особу. І сформулювати визначення КТ у ст. 162 ГКУ, наприклад, так: суб'єкт господарювання, що є власником технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами, за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам

і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник інформації вживає належних заходів до її охорони.

Потрібно звернути увагу на віднесення інформації до КТ, яка має комерційну цінність для фізичних осіб – підприємців (ФОП). З нашої точки зору, інформацію, яка має комерційну цінність ФОП, потрібно віднести до КТ, а не до конфіденційної інформації.

У попередніх наукових працях нами були розкриті такі аспекти щодо охорони КТ в Україні:

1) суб'єкти та їх повноваження щодо охорони КТ в Україні [8, с. 133-156];

2) нормативно-правові заходи забезпечення КТ в Україні [9, с. 82-89];

3) структура правовідносин у сфері охорони КТ в Україні [10, с. 137-145].

Аналіз різниці між КІ та КТ свідчить, що на законодавчому рівні потрібно чітко відокремити їх. Нині різниці практично немає, а власник комерційно цінної інформації самостійно визначає де КІ, а де КТ. З нашої точки зору, КІ – це секретна інформація, що стосується фізичної особи, а КТ – це секретна інформація, що стосується юридичних осіб, підприємств, установ та організацій, ФОП, яка має комерційну цінність, що позитивно впливає на прибуток суб'єктів господарювання. Законодавцю потрібно виключити з визначення конфіденційної інформації згадки про юридичну особу – це потрібно для поліпшення бізнес-простору України. І сформулювати визначення КІ, наприклад, так: конфіденційна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

Крім того, потрібно оновлювати і періодично переглядати перелік відомостей, що не становлять КТ в Україні, а саме постанову Кабінету Міністрів України (КМУ) № 611 [11]. Для того, щоб суб'єкти господарювання в Україні мали змогу ефективно протистояти сучасним загрозам та викликам. Також чітко розуміти, що є комерційною таємницею підприємства, установи чи організації, ФОП, а що не може бути нею.

Серед суб'єктів владних повноважень, що стосуються охорони КТ, слід виділити такі: Кабінет Міністрів України, Міністерство юстиції України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство культури та інформаційної політики, Антимонопольний комітет України, органи внутрішніх справ, зокрема органи Національної полі-

ції, Державну фіскальну службу України, Службу безпеки України.

Так, адміністративним законодавством передбачено відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, в тому числі і на комерційну таємницю (ст. 51-2 КУпАП), недобросовісну конкуренцію, одним із проявів якої є отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також іншої конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншому суб'єкту господарювання (ст. 164-3 КУпАП) [12].

При цьому слід зазначити, що законодавець на законодавчому рівні визначає такі поняття, як неправомірне збирання КТ, розголошення КТ, схилення до розголошення КТ, неправомірне використання КТ.

Отже, зауважимо, що у разі вчинення особою вищезазначених протиправних діянь вона притягується до відповідальності за вищезазначеними статтями законодавства України.

У сфері охорони КТ в Україні публічним суб'єктивним правом є відповідна категорія, що включає в себе такі повноваження:

1) право фізичних та юридичних осіб вимагати від суб'єктів публічної адміністрації здійснення юридичних дій, направлених на охорону та захист КТ, їхніх прав та законних інтересів, пов'язаних зі здійсненням права на КТ;

2) право суб'єктів публічної адміністрації вимагати від винних осіб у вчиненні адміністративного правопорушення у сфері охорони КТ дотримання свого обов'язку;

3) право суб'єктів публічної адміністрації застосовувати заходи адміністративного примусу під час притягнення до адміністративної відповідальності винних осіб у вчиненні адміністративного правопорушення у сфері охорони КТ.

При цьому очевидно, що наведений перелік публічних суб'єктивних прав у сфері охорони КТ в Україні не є вичерпним.

У свою чергу, нормативно-правові заходи забезпечення КТ – це встановлені законом юридичні інструменти, за допомогою яких передбачені на законодавчому рівні суб'єкти здійснюють вплив на суспільні відносини у сфері правового регулювання КТ з метою забезпечення прав чи захисту порушеного права суб'єктів права на КТ.

А до нормативно-правових заходів забезпечення комерційної таємниці належать: правова норма у сфері забезпечення правової охорони комерційної таємниці, охорона КТ самим суб'єктом господарювання, самозахист суб'єкта госпо-

дарювання, оформлення на підприємстві певних документів, що забезпечують охорону та захист КТ, судовий захист.

Потрібно окремо окреслити повноваження, передбачені у ст. 16 Закону «Про Антимонопольний комітет України», відповідно до якої державний уповноважений Антимонопольного комітету України має право проводити перевірки суб'єктів господарювання щодо дотримання ними вимог законодавства про захист економічної конкуренції, а також під час проведення розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, тим самим має доступ до КТ [13].

Крім того, суб'єктом господарювання розробляється ряд документів для регулювання трудових відносин з працівниками з приводу охорони КТ, яка була надана йому для виконання трудових функцій.

Зазначені адміністративно-правові заходи носять троякий характер:

1) посадові особи і працівники, які мають справу з конфіденційною інформацією, зобов'язані зберігати її в секреті; особи, які отримали доступ до неї, повинні бути попереджені, що така інформація є КТ, і зобов'язані зберігати її в секреті (не розголошувати третім особам), а також нести відповідальність за недотримання конфіденційності. Найчастіше така відповідальність передбачається в трудовому договорі або укладеному окремому договорі з працівником;

2) особа, яка законно контролює конфіденційну інформацію, повинна передбачити в контракті зі своїми контрагентами, яким надається доступ до неї, обов'язок утримуватись від розголошення її третім особам і передбачити відповідальність за порушення КТ. Одним із способів фіксації обов'язку щодо збереження конфіденційності є проставлення на відповідних документах грифу «КТ»;

3) особа, яка законно контролює конфіденційну інформацію, повинна прийняти необхідні заходи з недопущення несанкціонованого доступу третіх осіб до неї, зокрема, що перешкоджають промислового, економічного, комерційного шпіонажу. Недотримання цих умов може бути перешкодою для захисту «законного інтересу» особи, яка законно контролює КТ. Можна сказати, що ця умова є обов'язковою для доказування в суді при виникненні спору. При цьому слід пам'ятати, що саме через комп'ютерну мережу проходить найбільше інформації, яку, знаючи відповідні прийоми пошуку та зняття кодів, можна вилучити КТ.

Таким чином, правовим засобом у сфері забезпечення КТ є оформлення на підприємстві певних документів, що забезпечують захист КТ: наказ, статут, трудові контракти та угоди, правила внутрішнього розпорядку, які передбачають обов'язок утримуватись від розголошення її третім особам, а також встановлюють відповідальність за порушення правил охорони КТ.

На нашу думку, зазначені вище форми збереження інформації, яка становить КТ, мають дуже важливе значення, оскільки є юридичною основою для залучення до відповідальності працівника, якщо мало місце розголошення ним інформації, що становить КТ. Суб'єкти господарювання самі регулюють відносини щодо визначення та охорони КТ шляхом прийняття відповідних локальних документів.

Отже, правове регулювання КТ необхідне не тільки на рівні нормативно-правових актів, що складають законодавство про КТ, а й на локальному рівні – у вигляді локальних актів суб'єктів господарювання. Потрібно звернути увагу на віднесення інформації до КТ, яка має комерційну цінність для фізичних осіб підприємців (ФОП). Таку інформацію, яка має комерційну цінність ФОП, потрібно віднести до КТ.

У травні 2016 року Конгресом США був прийнятий Defend Trade Secrets Act of 2016 (DTSA) – Закон про комерційну таємницю (далі – Закон). Закон передбачає можливість притягнення до відповідальності співробітників і підрядників за розголошення КТ компанії. Якщо раніше кожен штат встановлював правила захисту комерційної таємниці окремо, то тепер це питання врегульоване і на федеральному рівні. Дія Закону поширюється на КТ, пов'язані з продуктами і послугами, які використовуються між штатами, а також у зовнішній торгівлі [14].

Досвід зарубіжних країн в правовій охороні комерційної таємниці, а також проблеми адаптації вітчизняного законодавства про комерційну таємницю до стандартів Європейського Союзу нами були розглянуті детально у попередніх наукових доробках [15, с. 91-98; 16, с. 175-181; 17, с. 107].

У попередніх наукових доробках нами була розглянута дивергенція між конфіденційною інформацією (КІ) та комерційною таємницею (КТ), яка полягає, зокрема, в тому, що конфіденційна інформація – це інформація про фізичну особу, яка має цінність саме для фізичної особи, і тому в законодавчому визначенні конфіденційної інформації потрібно прибрати згадки про юридичну особу. А комерційна таємниця – це інформація, що має

цінність саме для юридичних осіб, надає переваги на ринку над конкурентами (суб'єктами господарювання), впливає на прибуток підприємств, установ та організацій і тому потребує охорони й захисту. Це питання можна вирішити, прибравши згадки про юридичну особу в законодавчому визначенні конфіденційної інформації в Україні. А саме сформулювати визначення юридичного терміна «конфіденційна інформація», наприклад, так: конфіденційна інформація – інформація, що має цінність для фізичної особи, в тому числі інформація про сімейні секрети фізичної особи, інша інформація про фізичну особу, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов. Щодо комерційної таємниці, то потрібно прийняти Закон України «Про комерційну таємницю», де чітко сформулювати, що є комерційною таємницею, правила заходів охорони КТ, а також інші аспекти у сфері захисту КТ [18, с. 116].

Нами було встановлено, що в Україні для успішної інтеграції у європейське бізнес-середовище потрібно прийняти Закон України «Про комерційну таємницю», де слід чітко сформулювати правила заходів охорони КТ та інші аспекти щодо надійного захисту комерційної таємниці в сучасних реаліях нашої держави. Для інтеграції стандартів охорони КТ в Україні до європейського бізнес-середовища, а також адаптації нашого законодавства до стандартів ЄС потрібно в подальшому проводити наукові розвідки у цьому напрямі [19, с. 179].

Щодо КТ потрібно прийняти Закон України «Про комерційну таємницю», де чітко сформулювати, що є комерційною таємницею, правила заходів охорони КТ, а також інші аспекти у сфері захисту КТ [20, с. 169].

Висновки. Роблячи висновки, можемо стверджувати, що в законодавчому визначенні КІ (на нашу думку) потрібно прибрати згадки про юридичну особу. Та сформулювати його, наприклад, так: конфіденційна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

В Україні для успішної інтеграції стандартів охорони КТ до стандартів ЄС потрібно прийняти Закон України «Про комерційну таємницю», де чітко сформулювати правила заходів охорони КТ та інші аспекти щодо надійного захисту комерційної таємниці в сучасних реаліях нашої держави. Для інтеграції стандартів охорони КІ та КТ

в Україні до стандартів ЄС потрібно й в подальшому проводити наукові розвідки в даному напрямку.

Література

1. Коломоєць Т.О, Колпаков В.К. Доктрина адміністративного права vs постмодерн: від «сервісної» галузі до права юридичних смислів. *Право України*. 2022. № 4. С. 34-51.
2. Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure. OJ L 157, 15.6.2016. P. 1-18. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0943> (дата звернення: 22.11.2022).
3. Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.
4. Про інформацію : Закон України. *Верховна Рада України*. URL: [//zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text) (дата звернення: 22.11.2022).
5. Про доступ до публічної інформації : Закон України / *Верховна Рада України*. URL: [//zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text) (дата звернення: 22.11.2022).
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: [//zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page#n2312](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page#n2312) (дата звернення: 22.11.2022).
7. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: [//zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page) (дата звернення: 22.11.2022).
8. Кравченко О.М. Суб'єкти та їх повноваження щодо охорони комерційної таємниці в Україні. Органи публічної влади в Україні: теорія та практика: колект. моногр. Київ : МОН України ; НУ «Одеська юрид. акад.», 2019. С. 133-156.
9. Кравченко О.М. Нормативно-правові заходи забезпечення комерційної таємниці в Україні. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. 2019. № 1. С. 82-89.
10. Кравченко О.М. Структура правовідносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 3. С. 137-145.
11. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.1993. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF#Text) (дата звернення: 22.11.2022).
12. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/paran3896#n3896> (дата звернення: 22.11.2022).

13. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 № 3659-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення: 22.11.2022).

14. Defend Trade Secrets Act of 2016. URL: <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/senate-bill/1890/text> (дата звернення: 22.11.2022).

15. Кравченко О.М. Досвід зарубіжних країн в правовій охороні комерційної таємниці. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2015. № 1(17). С. 91-98.

16. Кравченко О.М. Перспективи адаптації законодавства України до міжнародних стандартів охорони комерційної таємниці. *Право України*. 2016. № 2. С. 175-181.

17. Кравченко О.М. Проблеми адаптації вітчизняного законодавства про комерційну таємницю до стандартів ЄС. *Модернізація українського суспільства у світлі угоди про асоціацію з ЄС* : зб. тез (Київ, 02-03.04.2015). Київ : Акад. праці і соц. відносин Федер. спілок України, 2015. С. 107.

18. Кравченко О.М. Дивергенція між конфіденційною інформацією та комерційною таємницею в Україні. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 2. С. 110-116.

19. Кравченко О.М. Інтеграція стандартів охорони комерційної таємниці України до європейського бізнес-середовища. *Ампро*. 2022. №. С. 175-181.

20. Кравченко О.М. Конфіденційна інформація та комерційна таємниця в Україні. *Роль юридичної науки у становленні нового світового порядку у воєнний і післявоєнний час* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. (м. Рига, Латвійська Республіка, 29-30.07.2022). Рига : Балтійська міжнародна академія, 2022. С. 166-169.

*Кравченко О. М.,
кандидат юридичних наук,
докторант
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
ORCID: 0000-0002-8870-7662*